

II. DOKUMENTY STOLICY APOSTOLSKIEJ

1. KONGREGACJA DS. KULTU BOŻEGO I DYSCYPLINY SAKRAMENTÓW

a. List do Przewodniczących Konferencji Episkopatów

KONGREGACJA DS. KULTU BOŻEGO I DYSCYPLINY SAKRAMENTÓW

Watykan, dnia 09 lipca 2005

Prot. nr 467/05/L

Do Przewodniczących Konferencji Episkopatów

Najdostojniejszy Eminencjo / Ekscelencjo

w niniejszym piśmie Kongregacja ds. Kultu Bożego i Dyscypliny Sakramentów we współpracy z Kongregacją Nauki Wiary chciałaby przedstawić do rozważenia Konferencji Episkopatu, której Eminencja/Ekscelencja przewodniczy, problem związany z tłumaczeniem wyrażenia „*pro multis*” w opisie ustanowienia Eucharystii, dotyczącym Najdroższej Krwi Pana w czasie Mszy Świętej.

Na skutek instrukcji *Liturgiarum authenticarum* z dnia 28 marca 2001 roku, w której prosi się o wierne tłumaczenie łacińskich tekstów liturgicznych, pojawia się między innymi problem, jakie tłumaczenie przyjąć w przedstawionej kwestii. W tegorocznym liście do kapłanów na Wielki Czwartek Ojciec Święty Jan Paweł II w numerze 4 zaproponował w poruszanej kwestii swoje spostrzeżenia, rozważając słowa tekstu liturgicznego z jednej strony i wyjaśnienie ich treści z drugiej.

Dotychczas zasadniczo istnieją trzy sposoby tłumaczenia tego fragmentu, każdy z nich może odnosić się do uzasadnień typu: liturgicznego, teologicznego, biblijnego i lingwistycznego, i te trzy sposoby tłumaczenia w przeszłości były niezależnie zatwierdzone przez Stolicę Apostolską:

„*pro multis*” = „*per multi*” – „za wielu” (tłumaczenie polskie, rosyjskie, ukraińskie, wietnamskie i inne);

„*pro multis*” = „*per i multi / per la moltitudine*” – „za wielu” / „za mnóstwo” (tłumaczenie francuskie, hebrajskie współczesne);

„*pro multis*” = „*per tutti*” – „za wszystkich” (tłumaczenie angielskie, włoskie, portugalskie, hiszpańskie, niemieckie i inne).

Dla pierwszego tłumaczenia („za wielu”), znajdującego się głównie w tłumaczeniach niedawno zatwierdzonych przez Stolicę Świętą, podane są między innymi następujące uzasadnienia: 1) odpowiada ono z największą dokładnością opisowi ustanowienia Eucharystii we wszystkich perykopach biblijnych (por. Mt 20,28; 26,28; Mk 10,45; 14,24), a ponadto we wszystkich liturgiach antycznych; 2) zawiera ono

słowo-klucz „wielu”, które łączy ten opis z postacią Sługi Bożego w Księdze proroka Izajasza 53,11-12; i 3) zostawia ono katechezie i homilii zadanie sprecyzowania znaczenia tekstów liturgicznych (zob. *Liturgiam authenticam*, nr 29).

Dla drugiego tłumaczenia („za wielu” / „za mnóstwo”) podane są następujące motywy: 1) łączy ono w tekście liturgicznym należną dbałość o dokładność z wyjaśnieniem prawdziwego znaczenia słów bez wielkich interwencji w tekst; 2) odpowiada ono wystarczająco trosce, o której mowa powyżej w numerze 2, odnośnie do pierwszego tłumaczenia; 3) użycie rodzajnika w językach starożytnych (tam, gdzie istnieje: np. w tekstach greckich), być może nie odpowiada ściśle zastosowaniu we wszystkich językach nowożytnych, i w konsekwencji może on być umieszczony bez zmiany sensu tekstu.

Trzecie tłumaczenie („za wszystkich”), w niektórych tekstach zaaprobowanych przez Stolicę Świętą przed publikacją instrukcji *Liturgiam authenticam*, wyjaśnia intencję Pana w zwróceniu się do owych „wielu”. Dla podtrzymania aprobaty tego tłumaczenia w opisie ustanowienia Eucharystii podnoszone są następujące racje: 1) w tekście aramejskim, który jest podstawą opowiadań biblijnych i liturgicznych, wyrażenie „za wielu” byłoby łatwiej zrozumiane raczej w sensie inkluzyjnym niż w ograniczającym; 2) u Jana 6,51 – wprost w kontekście eucharystycznym – i w wielu innych fragmentach biblijnych wyrażona jest powszechna wola zbawcza Pana; 3) w krajach, w których przyzwyczajono się do wyrażenia „uniwersalistycznego”, zmiana w tłumaczeniu mogłaby stworzyć niemałe problemy.

Według wskazówek *Liturgiam authenticam* trzeba, aby teksty wzorcowe były tłumaczone wiernie, pozostawiając wyjaśnienia i interpretację katechezie (zob. *Liturgiam authenticam*, nr 20). Wydaje się, że od chwili, kiedy Konferencje Episkopatów są zaangażowane w pracę nad tłumaczeniem *Missale Romanum, editio typica tertia*, nadszedł właściwy moment, aby zasięgnąć opinii Konferencji Episkopatów na temat samego tłumaczenia opartego na bazie kryteriów tekstowych, lingwistycznych i teologicznych, które ponadto uwzględnią jakiegokolwiek konsekwencje duszpasterskie, dające się przewidzieć w związku z ewentualną zmianą w tłumaczeniu w takim czy innym znaczeniu.

Kongregacja będzie bardzo wdzięczna, gdyby Konferencja Episkopatu zechciała dostarczyć łaskawą odpowiedź w w/w sprawie do 31 października 2005 r.

Dziękując za każdy ewentualny wkład w powyższą sprawę, korzystam ze sposobności, aby potwierdzić moje uczucia wyrazów szacunku

Waszej Najdostojniejszej Eminencji/Ekscelencji
oddany w Panu

+ Franciszek Kard. Arinze
Prefekt

+ Dominik Sorrentino
Sekretarz

(Tłum. ks. Mariusz Majewski)